

Türk Dil Kurumu'nun Onur Üyesi Prof. Dr. Aleksandr Mihailoviç Şçerbak'ı Yitirdik

Türkoloji dünyasının üstadlarından Prof. Dr. Aleksandr Mihailoviç Şçerbak bir seyahat sonrasında rahatsızlanmış ve hastahaneye kaldırılmıştı. Felç geçiren Aleksandr Mihailoviç Şçerbak 28 Ocak 2008 Pazartesi günü, 80 yaşında iken, vefat etti. 31 Ocak 2008 Perşembe günü de Sankt-Peterburg'da defnedildi.

Aleksandr Mihailoviç Şçerbak 18 Aralık 1928'de Türkmenistan/Stavropol'da doğdu.

1948'de Stavropol Pedagoji Enstitüsü Filoloji Fakültesi'nden mezun oldu.

29 Kasım 1951'de “(Özbek dilinin tarihine dair) *Oguz Menkıbesi* [Skazaniye ob Oguze (K istorii üzbeĸskogo yazıka)]” adlı çalışması ile Filoloji Bilimleri adaylığını kazandı ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Bilimler Akademisi Dilbilimi Enstitüsü Leningrad Şubesi İlmî Emekdaşı [Nauçnyy sotrudnik Leningradskoye Otdeleniya İnstituta yazıkoznaniya Akademii Nauk SSSR] oldu.

17 Mart 1961'de “Büyük İlmî Emekdaş [Starşiy nauçnyy sotrudnik]” olan A. M. Şçerbak 16 Ocak 1970'te *Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Fonetigi* [Sravnitelnaya fonetika tyurkskih yazıkov] (Leningrad, 1968, 432 s. Avtoreferat: Moskova 1968, 38 s.) adlı eseri ile “Doktor” unvanını aldı.

Aleksandr Mihailoviç Şçerbak

O. F. Sertkaya ile A. M. Şçerbak
(Ağustos 2001)

Aleksandr M. Şçerbak'ın çalışma alanı Altayistik, Türk-Moğol ve Moğol-Türk dil ilişkileri, Runik Türk yazıtları, Eski Uygur yazıtları, Eski Özbek Türkçesi dil anıtları ve Türk dilinin karşılaştırmalı grameri idi. Şçerbak'ın bu sahalara ait araştırma ve incelemeleri ile eserlerinden bazıları şunlardır:¹

Altayistik, Moğolca-Türkçe/Türkçe-Moğolca dil ilişkileri sahasında :

“Altay hipotezi ve dilbilimi hakkında [Ob altayskiy gipoteze v yazıkoznanii]”, *Voprosı Yazıkoznaniya*, 1959/6, s. 51-61.

“Türk dilinde evcil ve yabani hayvanların isimleri [Nazvaniya domaşnih i dikih jivotnih v tyurkoyazıkah]”, *İstoriçeskiye Razvitiye Leksiki Tyurkskih Yazıkov*, Moskova, 1961, s. 82-172.

“Türk, Moğol ve Mançu-Tunguz dilindeki ödünç kelimelerin ilişkisi üzerine [O haraktere leksiçeskih vzaimosvyazey tyurkskih, mongolskih i tunguzo-mançurskih yazıkov]”, *Voprosı Yazıkoznaniya*, 1966/3, s. 21-35.

“Türk Moğol dil ilişkileri [Tyurksko-mongolskiye yazıkovye svyazi]”, *Voprosı Yazıkoznaniya*, 1986/4, s. 47-59.

İlk Türk-Moğol Dil İlişkileri (VIII.-XIV. yüzyıllar) [Ranniye tyurksko-mongol'skiye yazıkovye svyazi (VIII-XIV vv.)], Sankt-Peterburg, 1997, 292 s.

Moğol Dilinin Tarihinde Türk-Moğol Dil İlişkileri [Tyurksko-Mongolskiye Yazıkoviye Kontaktı v İstorii Mongolskih Yazıkov], Sankt-Peterburg, 2005, 196 s.

Runik Türk yazıtları sahasında:

“Don nehri civarındaki runik yazıtın okunuş tarzı hakkında bir kaç söz [Neskolko slov o priyomah çteniya runiçeskih nadpisey na Donu]”, *Sovyetskaya Arheologiya*, XIX, Moskova, 1954, s. 269-282.

“SSCB arkaolojisi üzerine araştırmalar ve materyaller. Sarkel -Beloy Veçi'deki kerpiç ve keramikler üzerindeki damgalar (Peçenek anıtlarının ve dilinin meseleleri hakkında) [Znaki na keramike i kirpiçah iz Sarkela - Beloy Veçi. (K voprosı o yazıke i pismennosti peçenegov)]”, *Materialı i İssledovaniya Po Arheologii SSSR. Nr. 75, Trudı Volgo-Donskoy Arheologičeskey Ekspeditsii*, II, Leningrad, 1959, s. 362-389.

“Yine Minusinsk'deki runik yazılı sikkeler hakkında [Yeşçe raz o monetah s runiçeskimi nadpisyami iz Minusinska]”, *Vestnik Drevney İstorii*, 1960/2, s. 139-141.

“Les inscriptions inconnues sur les pierres de Khoumara (au Caucase du Nord) et le probleme de l'alphabet runique des turc occidentaux”, *Acta Orientalia*, XV/1-3, 1962, s. 283-290.

“Taş üzerinde yeni bir runik yazıt [Novaya runiçeskaya nadpis' na kamne]”, *Uçeniye Zapiski Tuvinskogo Nauçno-İssledovatel'skogo Instituta Yazıka, Literaturı i İstorii*, IX, Kızıl, 1961, s. 238-241. = “Runik Harfli Üst-Elegest Yazıtı (Tuva)

¹ Prof. Dr. Aleksandır Mihailoviç Şçerbak'ın hayatı ve eserleri için bk. Sofiya Davidovna Miliband, *Bibliografičeskiy Slovar' Sovyetskih Vostokovedov*, Moskova, 1975, s. 620-621; Hasan Eren, *Türklük Bilimi Sözlüğü. I. Yabancı Türkologlar*, Ankara, 1998, s. 309-315.

[l'Inscription Runique d'Oust-Elégueste (Touva)]", *UJb 35/B (Jean Deny Armağanı)*, 1964/1, s.145-149.

"Yenisey Türklerinin runik harfli anıtları [Pamyatniki runičeskogo pisma yeniseyskih tyurok]" *Narodı Azii i Afriki*, Moskova, 1964/4, s. 140-151.

"Yenisey'in runik yazıtları. Keşif ve araştırma tarihi üzerine [Yeniseyskiye runičeskiye nadpisi. K istorii otkritiya i izuçeniya]", *Tyurkologičeskiy Sbornik 1970*, Moskova, 1970, s. 111-134.

"Güney-Doğu Avrupa'nın runik yazıtları hakkında [O runičeskoy pismennosti v Yugo-vostočnoy Evrope]", *Sovyetskaya Tyurkologiya*, 1971/4, s. 76-82.

"Vasili Vladimiroviç Radlov ve runik dil anıtlarının araştırılması [V. V. Radlov i izuçeniye pamyatnikov runičeskoy pismennosti]", *Tyurkologičeskiy Sbornik 1971*, Moskova, 1972, s. 54-63.

"Platon Mihailoviç Melioranskiy ve runik dil anıtlarının araştırılması [P. M. Meliyoranskiy i izuçeniye pamyatnikov runičeskoy pismennosti]", *Tyurkologičeskiy Sbornik 1972*, Moskova, 1973, s. 24-35.

"Runik yazıtlardaki otça : borça birleşimi üzerine [O secetanii otça : borça v runičeskih nadpisyah]", *Sovyetskaya Tyurkologiya*, 1975/6, s. 88-90.

Türk Runiği. Eski Türk yazıtlarının menşei, onların yayılım sınırı ve faydalanma özellikleri [Tyurkskaya Runika. Proishojdeniye drevneyşey Pismennosti Tyurok, granitsı yeyo rasprostraneniya i osobennosti ispol'zovaniya], Sankt-Peterburg, 2001, 148 s.

Tyurkskaya Runika (2001)

Oğuz-nâme - Muhabbat-nâme (1959)

Eski Uygur dil metinleri :

Oğuz-nâme - Muhabbat-nâme. Eski Uygur ve eski Özbek Dil Anıtları [Oğuz-nâme - Muhabbat-nâme. Pamyatniki Drevne Uygurskoy i Starouzbekskoy Pismennosti], M. 1959, 172 s.

“Mogulistânda tâpılğan kadimgi bir tâş yâzma”, *Özbek Tili ve Edebiyatı Masalalari*, 3, Taşkent 1959, s. 34-36. = “Nadpis’ na drevneuygurskom yazıke iz Mongolii”, *Epigrafika Vostoka*, XIV, M.-L. 1961, s. 23-25.

“Ulangom yazıtı üzerine ilâve düşünceler”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten 1994*, Ankara 1995, s. 131-136.

“Uygur alfabesi [De l’Alphabet Ouigour]”, *AOH*, XXXVI/1-3 (1982), 1983, s. 469-474.

Eski Özbek Türkçesi :

Doğu Türkistandaki X.-XIII. yüzyıl Türkçe Metinlerin Dilinin Grameri [Grammatičeskiy Oçerk Yazıka Tyurkskih Tekstov X-XIII vv. iz Vostočnogo Turkestana], M.-L., 1961, 204 s.

Eski Özbek Dilinin Grameri [Grammatika Starouzbekskogo Yazıka,], M.-L. 1962.

Karşılaştırmalı Türk Dil Bilgisi :

Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi [Sravnitel’naya Fonetika Tyurkskih Yazıkov], Leningrad 1970, 204 s. adlı eseri Enver Mahmud tarafından *Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi* başlığı ile Türkçeye çevirilerek Türk Dil Kurumu tarafından yayımlandı (Ankara, 1998, 277 s.).

Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Şekil Bilgisi Üzerine Taslak (İsim) [Oçerki Po Sravnitel’noy Morfologii Tyurkskih Yazıkov (İmya)], Leningrad, 1977, 191 s.

Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Şekil Bilgisi Üzerine Taslak (Fiil) [Oçerki Po Sravnitel’noy Morfologii Tyurkskih Yazıkov (Glagol)], Leningrad, 1981, 184 s.

Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Şekil Bilgisi Üzerine Taslak (Zarf, Edat, Tasviri Sözlər) [Oçerki Po Sravnitel’noy Morfologii Tyurkskih Yazıkov (Nareçıye, Slujebniye çastireçi, İzobrazitel’niya Slova)], Sankt-Peterburg, 1987, 152 s.

Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Öğretimine Giriş [Vvedeniye v Sravnitel’noye İzüçeniye Tyurkskih Yazıkov], Sankt-Peterburg, 1994, 192 s.

Türk Dil Kurumu'nun “Onur üyesi” olan müteveffâ dostum ve meslekdaşım Prof. Dr. Aleksandr Mihailoviç Şçerbak'a Yüce Tanrıdan rahmet diliyorum. “Toprağı bol olsun!”.

Osman Fikri SERTKAYA